

پایش تحولات تجارت جهانی شماره (۱۰۴)

دفتر دیپلماسی اقتصادی و آینده پژوهی

اسفند ۱۴۰۳

فهرست

- ۲..... تحولات جهانی
- ۲..... تعرفه‌های جدید آمریکا بر واردات فولاد و آلومینیوم؛ پیامدها
- ۳..... واکنش اولیه چین به تعرفه‌های ترامپ
- ۳..... رقابت شدید صادرکنندگان چینی برای جایگزینی بازار آمریکا
- ۵..... رکورد تاریخی در تجارت خدمات چین؛ عبور از مرز ۱ تریلیون دلار برای نخستین بار
- ۵..... اتحادیه اروپا آماده مذاکره درباره تعرفه‌ها، اما مصمم بر مقررات خود
- ۶..... تجارت روسیه و آمریکا به پایین‌ترین سطح سه دهه اخیر رسید
- ۶..... تحولات منطقه ای
- ۶..... رونمایی از برنامه صادراتی ترکیه در ۲۰۲۵
- ۷..... صادرات ۱۳ میلیارد دلاری ترکیه به عراق
- ۸..... گام بلند امارات در صنعت پتروشیمی
- ۹..... امضای تفاهم‌نامه عربستان و آلمان برای صادرات ۲۰۰ هزار تن هیدروژن سبز به اروپا تا ۲۰۳۰
- ۹..... برنامه امارات برای خرید «نوا کیمیکالز» کانادا و توسعه حضور در صنعت پتروشیمی
- ۱۰..... عربستان سعودی به یک تریلیون دلار سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها نیاز دارد
- ۱۱..... عربستان سعودی نفوذ اقتصادی خود را در آفریقا گسترش می‌دهد
- ۱۱..... ترکیه و پاکستان همکاری‌های تجاری را برای دستیابی به هدف ۵ میلیارد دلاری تقویت می‌کنند
- ۱۲..... امارات و آذربایجان همکاری‌های دوجانبه را گسترش می‌دهند
- ۱۳..... رونق سرمایه‌گذاری در آسیای مرکزی
- ۱۴..... رکورد تاریخی تجارت خارجی امارات؛ عبور از مرز ۳ تریلیون درهم
- ۱۵..... صادرات ترکیه به کشورهای خلیج فارس از ۱۲۷ میلیارد دلار عبور کرد
- ۱۵..... ترکیه، هاب گازی اروپا
- ۱۶..... نشست سه‌جانبه افغانستان، ترکمنستان و ترکیه برای آغاز پروژه برق تاپ-۵۰۰ در کابل برگزار شد

تحولات جهانی

تعرفه‌های جدید آمریکا بر واردات فولاد و آلومینیوم؛ پیامدها

دولت دونالد ترامپ در فوریه ۲۰۲۵ با استناد به ملاحظات امنیت ملی، تعرفه‌های جدیدی بر واردات فولاد و آلومینیوم تحت بند ۲۳۲ قانون توسعه تجارت ۱۹۶۲ اعمال کرد. این تعرفه‌ها که از ۱۲ مارس ۲۰۲۵ اجرایی می‌شوند، تغییرات عمده‌ای در سیاست‌های تجاری ایالات متحده ایجاد کرده و دامنه شمول آن‌ها گسترش یافته‌است.

براساس این تصمیم، تعرفه ثابت ۲۵ درصدی برای تمامی واردات فولاد و آلومینیوم تعیین شد که جایگزین نرخ ۱۰ درصدی قبلی برای آلومینیوم شده‌است. علاوه بر این، تمامی معافیت‌های ویژه کشورها و سهمیه‌های تعرفه‌ای (TRQs) که شامل کانادا، مکزیک، اتحادیه اروپا، بریتانیا و ژاپن بود، لغو گردید. این تعرفه‌ها همچنین علاوه بر فلزات خام، محصولات مشتق شده از فولاد و آلومینیوم را نیز در بر می‌گیرد و صنایع وابسته را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

یکی دیگر از تغییرات اساسی در سیاست تعرفه‌ای جدید، حذف فرآیند معافیت‌های محصولی است که براساس آن، تمامی معافیت‌های قبلی برای محصولات خاص حذف شده و دیگر تمدید نخواهند شد. همچنین، استانداردهای جدید تولید داخلی تحت عنوان «Melted and Poured» به اجرا درآمده است که براساس آن، فولاد باید در داخل آمریکای شمالی ذوب و ریخته‌گری شود و آلومینیوم نیز باید در همین منطقه ذوب و قالب‌گیری شود تا از معافیت تعرفه‌ای برخوردار گردد. این اقدام با هدف جلوگیری از دور زدن تعرفه‌ها توسط کشورهای ثالث مانند چین و روسیه صورت گرفته است.

کاخ سفید در بیانیه‌ای اعلام کرد که این تصمیم به دلیل افزایش ظرفیت مازاد جهانی تولید فولاد و آلومینیوم، به‌ویژه در چین، اتخاذ شده‌است. مقامات آمریکایی استدلال می‌کنند که معافیت‌های قبلی و سیاست‌های جایگزین در مهار این مشکل ناکارآمد بوده‌اند و اتخاذ رویکردی جامع‌تر برای حفاظت از صنایع داخلی ضروری است.

انجمن آلومینیوم آمریکا و انجمن آلومینیوم اولیه آمریکا از این تصمیم استقبال کرده و آن را گامی مؤثر در راستای حمایت از تولید داخلی و تقویت امنیت اقتصادی توصیف کرده‌اند. برخی سناتورها و مقامات صنعتی نیز بر لزوم تقویت رقابت‌پذیری صنایع داخلی و کاهش وابستگی به واردات تأکید کرده‌اند.

در مقابل، شرکای تجاری آمریکا، به‌ویژه کانادا، مکزیک، اتحادیه اروپا و ژاپن، از این اقدام انتقاد کرده و هشدار داده‌اند که این تصمیم می‌تواند به اقدامات تلافی‌جویانه منجر شود. برخی صنایع مصرف‌کننده فولاد و آلومینیوم در آمریکا، مانند خودروسازان و تولیدکنندگان تجهیزات صنعتی، از افزایش هزینه‌ها و تأثیرات منفی بر رقابت‌پذیری خود ابراز نگرانی کرده‌اند. منتقدان داخلی استدلال می‌کنند که افزایش هزینه مواد اولیه ممکن است به افزایش قیمت کالاها برای مصرف‌کنندگان منجر شود و همچنین موجب تشدید تنش‌های تجاری با شرکای استراتژیک آمریکا گردد.

اعمال تعرفه‌های جدید تحت بند ۲۳۲ قانون توسعه تجارت ۱۹۶۲، به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین تغییرات در سیاست تجاری آمریکا در سال‌های اخیر، در نظر گرفته می‌شود و می‌تواند تأثیرات قابل‌توجهی بر زنجیره تأمین جهانی داشته باشد. کشورهای صادرکننده فولاد و آلومینیوم مانند کانادا، مکزیک، برزیل و کره جنوبی، با ازدست‌دادن معافیت‌های قبلی، بیشترین آسیب را خواهند دید. همچنین، این تصمیم ممکن است اتحادیه اروپا و سایر شرکای تجاری را به اقدام متقابل و اعمال تعرفه‌های مشابه بر کالاهای آمریکایی سوق دهد. برخی تحلیلگران پیش‌بینی کرده‌اند که این اقدام می‌تواند به افزایش هزینه‌های تولید، کاهش صادرات آمریکا و تنش‌های تجاری گسترده‌تر در سطح بین‌المللی منجر شود.

این تصمیم، نشان‌دهنده چرخش شدید سیاست‌های تجاری دولت ترامپ در حمایت از صنایع داخلی فولاد و آلومینیوم است. درحالی‌که این سیاست از سوی صنعت فولاد و مقامات داخلی مورد حمایت قرار گرفته، بسیاری از صنایع مصرف‌کننده، شرکای تجاری و تحلیلگران اقتصادی نسبت به پیامدهای آن هشدار داده‌اند. انتظار می‌رود این تصمیم در

ماه‌های آینده تأثیرات گسترده‌ای بر بازارهای بین‌المللی، هزینه‌های تولید و روابط تجاری ایالات متحده با کشورهای دیگر داشته باشد.

واکنش اولیه چین به تعرفه‌های ترامپ

در واکنش به اعمال تعرفه ۱۰ درصدی توسط دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور ایالات متحده، بر واردات از چین، پکن مجموعه‌ای از اقدامات تلافی‌جویانه را اعلام کرد که از ۱۰ فوریه ۲۰۲۵ اجرایی شد. وزارت دارایی چین اعلام کرد که تعرفه‌های جدیدی بر کالاهای وارداتی از ایالات متحده اعمال خواهد کرد:

- تعرفه ۱۵ درصدی بر زغال‌سنگ و گاز طبیعی مایع (LNG)؛
- تعرفه ۱۰ درصدی بر نفت خام، ماشین‌آلات کشاورزی، خودروهای با موتورهای بزرگ و وانت‌ها.

این اقدامات با هدف تأثیرگذاری بر بخش‌های کلیدی اقتصاد آمریکا، از جمله انرژی و کشاورزی، طراحی شده‌اند. افزون بر این، اداره دولتی تنظیم بازار چین (SAMR) تحقیقاتی را در مورد احتمال نقض قوانین ضدانحصاری توسط شرکت گوگل آغاز کرده‌است. این اقدام می‌تواند منجر به جریمه‌ها یا محدودیت‌های عملیاتی برای گوگل در چین شود و پیامدهایی برای فعالیت‌های جهانی این شرکت به دنبال داشته باشد.

چین همچنین کنترل‌های صادراتی را بر چندین ماده معدنی استراتژیک، از جمله تنگستن و تلوریم، اعلام کرده‌است. این مواد در صنایع مختلفی مانند نیمه‌رساناها و باتری‌ها کاربرد دارند و محدودیت در صادرات آن‌ها می‌تواند زنجیره‌های تأمین جهانی را مختل کند؛ به‌ویژه برای تولیدکنندگان آمریکایی که به این منابع وابسته‌اند.

پکن با ارائه شکایتی به سازمان تجارت جهانی (WTO)، تعرفه‌های آمریکا را نقض قوانین تجارت بین‌المللی دانسته و به دنبال چالش قانونی علیه این اقدامات است. این شکایت می‌تواند پیامدهای بلندمدتی برای هنجارهای تجارت جهانی و حل‌وفصل منازعات تجاری داشته باشد.

افزودن شرکت‌های آمریکایی به فهرست نهادهای غیرقابل اعتماد، یکی دیگر از واکنش‌های چین بوده‌است. پکن، شرکت‌های آمریکایی PVH Corp. (مالک برندهایی مانند Calvin Klein و Tommy Hilfiger) و Illumina Inc. را به فهرست «نهادهای غیرقابل اعتماد» خود اضافه کرده‌است. این اقدام می‌تواند منجر به محدودیت‌ها یا تحریم‌هایی برای این شرکت‌ها در چین شود و فعالیت‌های آن‌ها را در این کشور پیچیده‌تر کند.

دولت چین، تعرفه‌های آمریکا را نقض قوانین سازمان تجارت جهانی می‌داند و اقدامات آمریکا را یک‌جانبه و حمایت‌گرایانه تلقی می‌کند. چین تأکید کرده‌است که آماده است با اقدامات متقابل لازم، از حقوق و منافع مشروع خود دفاع کند.

رقابت شدید صادرکنندگان چینی برای جایگزینی بازار آمریکا

گزارش‌های رویتزر نشان می‌دهد که جنگ تجاری میان چین و آمریکا، که با اعمال تعرفه‌های جدید از سوی واشنگتن تشدید شده‌است، صادرکنندگان چینی را به سمت بازارهای جایگزین در آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین سوق داده‌است. این تغییر استراتژی، رقابت شدیدی میان تولیدکنندگان چینی ایجاد کرده که می‌تواند به جنگ قیمتی، کاهش سودآوری و تشدید فشارهای اقتصادی داخلی منجر شود.

جرمی فنگ، مدیر فروش یک شرکت تولیدی در چین، می‌گوید: «تمامی رقبا به‌دنبال ورود به همین بازارهای جایگزین هستند و این مسئله رقابتی فشرده را رقم خواهد زد.» او تأکید می‌کند که ظرفیت بازار محدود است و در نتیجه، رقابت شدیدتر خواهد شد. با اعمال تعرفه ۱۰ درصدی جدید آمریکا بر کالاهای چینی، بسیاری از تولیدکنندگان، از جمله فعالان صنایع آلومینیوم، لوازم الکترونیکی و کالاهای مصرفی، تلاش دارند تا صادرات خود را به سایر مناطق گسترش دهند. با این حال، هیچ کشوری نمی‌تواند جایگزین ظرفیت مصرفی ایالات متحده شود؛ چراکه این کشور سالانه بیش از ۴۰۰ میلیارد دلار کالا از چین وارد می‌کند.

افزایش رقابت میان صادرکنندگان چینی باعث کاهش سودآوری شرکت‌ها شده و می‌تواند منجر به کاهش هزینه‌ها، اخراج کارکنان و افت سطح دستمزدها شود. فشار واردات ارزان قیمت چین ممکن است واکنش‌های سیاسی در کشورهای مقصد ایجاد کند و دولت‌های این کشورها را به اعمال محدودیت‌های تجاری علیه کالاهای چینی سوق دهد. فردریک نویمان، اقتصاددان ارشد آسیا در HSBC، معتقد است که این استراتژی در بلندمدت پایدار نخواهد بود و کشورهایی که کالاهای چینی را دریافت می‌کنند، ممکن است در نهایت مجبور به وضع تعرفه‌های جدید شوند تا از صنایع داخلی خود محافظت کنند.

تنش‌های تجاری با سایر کشورها در حال افزایش است. اتحادیه اروپا اخیراً تعرفه‌های جدیدی بر خودروهای برقی چینی اعمال کرده و کشورهایی مانند هند و اندونزی نیز محدودیت‌های تجاری بیشتری بر کالاهای چینی وضع کرده‌اند. در همین حال، چین همچنان در برخی صنایع کلیدی، مانند تولید خودروهای برقی و هوش مصنوعی، به‌عنوان یک رقیب جدی مطرح است. برخی از شرکت‌های چینی، مانند دیو فنگ که در حوزه تولید کیف‌های مدرسه و لوازم الکترونیکی فعالیت می‌کند، سرمایه‌گذاری خود را در بازاریابی و توسعه کسب‌وکار در اروپا و آسیا افزایش داده‌اند. اما شرکت‌های کوچک‌تر، مانند کارخانه‌های تولید تزئینات کریسمس، با حاشیه سود نزدیک به صفر فعالیت می‌کنند و نسبت به حفظ نیروی کار خود در سال جاری اطمینان ندارند.

جنگ قیمتی در بازارهای خارجی، فشارهای تورمی در داخل چین را تشدید کرده‌است. بسیاری از شرکت‌های چینی برای حفظ رقابت‌پذیری خود، مجبور به کاهش قیمت‌ها و در نتیجه، کاهش دستمزدها و تعدیل نیروی کار شده‌اند. مدیر یک کارخانه تولید وان حمام در شجیازوانگ اعلام کرده‌است که به دلیل تعرفه ۳۵ درصدی بر صادرات به آمریکا، مجبور به کاهش قیمت‌ها شده، اما همچنان با فشارهای مالی روبه‌رو است. برخی از مدیران صنعتی اظهار داشته‌اند که کارخانه‌های چینی در سراسر کشور به‌دنبال بازارهای جدید هستند، اما افزایش محدودیت‌های تجاری از سوی سایر کشورها، شرکت‌ها را وادار به کاهش نیروی کار کرده‌است.

کمیته سیاسی حزب کمونیست چین از صنایع خواسته است که از رقابت‌های مخرب خودداری کنند. تولیدکنندگان پنل‌های خورشیدی چینی نیز از دولت خواسته‌اند که برای جلوگیری از مازاد تولید، مداخله کند. آلیسیا گارسیا هرپرو، اقتصاددان ارشد آسیا-اقیانوسیه در بانک ناتیکیسیس، معتقد است که تنها راه حل پایدار برای چین، کاهش تولید و افزایش مصرف داخلی است. وی هشدار می‌دهد که هیچ کشوری نمی‌تواند تا ابد محصولات چینی را جذب کند و در نتیجه، سیاست‌های داخلی چین باید به گونه‌ای تنظیم شود که بخشی از تولید مازاد در بازار داخلی جذب شود.

برخی معتقدند سیاست‌های دولت چین باید بر افزایش مصرف خانوار متمرکز شود تا بتواند تنش‌های تجاری با سایر کشورها را کاهش دهد. افزایش تقاضای داخلی می‌تواند فشارهای ناشی از مازاد تولید را کاهش داده و به ثبات اقتصادی کمک کند. اما در صورتی که این تغییرات در سیاست‌گذاری داخلی صورت نگیرد، رقابت شدید میان صادرکنندگان چینی ممکن است پیامدهای جبران‌ناپذیری برای اقتصاد این کشور و تجارت جهانی داشته باشد.

رکورد تاریخی در تجارت خدمات چین؛ عبور از مرز ۱ تریلیون دلار برای نخستین بار

براساس داده‌های منتشرشده از سوی وزارت بازرگانی چین، مجموع ارزش واردات و صادرات خدمات این کشور در سال ۲۰۲۴ برای نخستین بار از مرز ۱ تریلیون دلار آمریکا عبور کرد و به حدود ۷,۵ تریلیون یوان رسید. این دستاورد بی‌سابقه نشان‌دهنده رشد ۱۴,۴ درصدی نسبت به سال گذشته است.

در این گزارش آمده‌است که صادرات خدمات چین در سال ۲۰۲۴ با افزایش ۱۸,۲ درصدی به ۳,۱۸ تریلیون یوان رسید، درحالی‌که واردات خدمات نیز با رشد ۱۱,۸ درصدی به ۴,۳۵ تریلیون یوان بالغ شد.

بخش گردشگری به‌عنوان بزرگ‌ترین بخش در تجارت خدمات چین شناخته می‌شود. ارزش واردات و صادرات خدمات سفر در سال ۲۰۲۴ به ۲,۰۵ تریلیون یوان رسید که نسبت به سال قبل، رشد چشمگیر ۳۸,۱ درصدی را نشان می‌دهد. این رشد به دلیل افزایش استقبال گردشگران از جاذبه‌های تاریخی و طبیعی چین، نظیر شهر ممنوعه، دیوار چین، ارتش سفالی شی‌آن و سایر مناطق، همچنین گسترش تجربه‌های شهری همچون «پیاده‌روی شهری» حاصل شده‌است.

در کنار گردشگری، خدمات دانش‌بنیان نیز رشد قابل توجهی داشته‌اند. مجموع واردات و صادرات این بخش در سال گذشته به ۲,۹ تریلیون یوان رسید که حاکی از رشد ۶,۵ درصدی است. صادرات خدمات دانش‌بنیان با رشد ۷,۴ درصدی، عمدتاً در بخش‌هایی مانند خدمات فرهنگی و سرگرمی، مخابرات، رایانه و خدمات اطلاعاتی تقویت شده‌است.

کارشناسان معتقدند که عوامل مختلفی در این رشد بی‌سابقه نقش داشته‌اند. روند جهانی دیجیتالی‌سازی، پیشرفت‌های فناوری و توسعه پایدار از جمله محرک‌های اصلی بوده‌اند. همچنین، سیاست‌های حمایتی دولت چین، از جمله تسهیل قوانین صدور ویزا و گسترش پلتفرم‌های فرهنگی دیجیتال، به افزایش صادرات خدمات کمک شایانی کرده‌اند. این رکورد تاریخی، جایگاه چین را به‌عنوان یکی از پیشگامان تجارت خدمات در عرصه جهانی تثبیت می‌کند و چشم‌انداز روشنی برای توسعه بیشتر این بخش در سال‌های آینده ترسیم می‌نماید.

اتحادیه اروپا آماده مذاکره درباره تعرفه‌ها، اما مصمم بر مقررات خود

اتحادیه اروپا برای مذاکره در مورد تعرفه‌های متقابل با ایالات متحده اعلام آمادگی کرده‌است، اما تأکید دارد که از اختیارات خود در تنظیم قوانین مربوط به مالیات و پلتفرم‌های دیجیتال کوتاه نخواهد آمد.

در پی سیاست‌های جدید تجاری ایالات متحده، دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور این کشور، تیم اقتصادی خود را مأمور تدوین طرح‌هایی برای اعمال تعرفه‌های متقابل بر کشورهای کرده‌است که بر واردات آمریکا تعرفه وضع می‌کنند. این سیاست شامل مالیات بر ارزش افزوده و مالیات خدمات دیجیتال شرکت‌های آمریکایی نیز می‌شود؛ مسئله‌ای که اتحادیه اروپا نسبت به آن موضع روشنی اتخاذ کرده‌است.

برند لانگه، رئیس کمیته تجارت پارلمان اروپا، در واکنش به این اقدام اعلام کرد که بروکسل و واشنگتن می‌توانند درباره تعرفه‌های وارداتی گفت‌وگو کنند، اما قوانین داخلی اتحادیه اروپا قابل مذاکره نیست. وی تأکید کرد: «ما آمادگی داریم درباره تعرفه‌های مستقیم مذاکره کنیم، حتی شاید در مورد خرید برخی محصولات آمریکایی مانند گاز طبیعی مایع (LNG) نیز گفت‌وگو کنیم، اما مسئله قانون‌گذاری و مقررات داخلی اتحادیه اروپا، که در راستای منافع مصرف‌کنندگان و شهروندان است، به‌هیچ‌وجه موضوع مذاکره نخواهد بود.»

لانگه هشدار داد که هرگونه فشار بیش‌از حد از سوی ایالات متحده برای تغییر قوانین اتحادیه اروپا ممکن است بروکسل را به استفاده از «ابزار ضد اجبار» (Anti-Coercion Instrument) سوق دهد. این ابزار شامل مجموعه‌ای از تدابیر متقابل، از جمله محدودیت در تجارت خدماتی است که آمریکا در آن دارای مزاد تجاری است.

در این میان، کاخ سفید در بیانیه‌ای کانادا و فرانسه را به دلیل وضع مالیات بر خدمات دیجیتال شرکت‌های آمریکایی مورد انتقاد قرار داده است. جی‌دی ونس، معاون رئیس‌جمهور ایالات متحده، نیز هشدار داده که قوانین گسترده اتحادیه اروپا در زمینه هوش مصنوعی می‌تواند این فناوری را دچار محدودیت‌های شدید کند.

کاخ سفید همچنین به تفاوت در تعرفه‌های خودرویی میان دو طرف اشاره کرد و اعلام داشت تعرفه اتحادیه اروپا بر واردات خودرو ۱۰٪ است، در حالی که تعرفه واردات خودروهای سواری به ایالات متحده تنها ۲٫۵٪ است.

اما لانگه در واکنش به این ادعا تأکید کرد که باید کل زنجیره صنعت خودروسازی را در نظر گرفت. وی خاطرنشان کرد که هرچند تعرفه واردات خودروهای سواری در آمریکا پایین‌تر است، اما تعرفه واردات کامیون‌های سبک، از جمله وانت‌ها، ون‌ها و شاسی‌بلندها (SUV)، در این کشور ۲۵٪ است. وی افزود:

«در ایالات متحده، این دسته از خودروها بیشترین میزان فروش را دارند. بنابراین، در هر مذاکره‌ای باید تمامی جنبه‌ها را مدنظر قرار داد.»

این مواضع، نشان‌دهنده پابندی اتحادیه اروپا به استقلال در سیاست‌گذاری اقتصادی و مقاومت در برابر فشارهای تجاری ایالات متحده است. در حالی که دو طرف به دنبال حل و فصل اختلافات تجاری خود هستند، احتمال تشدید تنش‌ها در صورت پافشاری هر یک بر مواضع خود وجود دارد.

تجارت روسیه و آمریکا به پایین‌ترین سطح سه دهه اخیر رسید

در پی تشدید تحریم‌های بین‌المللی و افزایش تنش‌های ژئوپلیتیک، حجم تجارت میان روسیه و ایالات متحده در سال ۲۰۲۴ به ۳٫۵ میلیارد دلار کاهش یافت؛ رقمی که پایین‌ترین سطح از سال ۱۹۹۲ تاکنون محسوب می‌شود.

بر اساس گزارش ریا نووستی، صادرات روسیه به آمریکا در این سال حدود ۳ میلیارد دلار بوده است، در حالی که واردات از ایالات متحده به روسیه تنها ۵۲۶ میلیون دلار را به خود اختصاص داده است. این کاهش ۳۲ درصدی در حجم کلی تجارت دو کشور، نشانه‌ای از روند نزولی روابط اقتصادی مسکو و واشنگتن در سال‌های اخیر است. حجم تجارت دو کشور در سال ۱۹۹۲ معادل ۲٫۶ میلیارد دلار بود؛ رقمی که تا پیش از سال جاری، پایین‌ترین میزان در تاریخ روابط اقتصادی دو کشور محسوب می‌شد.

برخی کارشناسان اقتصادی نزدیک به دولت روسیه معتقدند که روسیه در سایه تحریم‌های غرب می‌تواند از تنش‌های تجاری میان چین و آمریکا به‌عنوان یک فرصت استراتژیک استفاده کند. آن‌ها بر این باورند که مسکو با جایگزینی بازارهای از دست‌رفته و بهره‌گیری از تعرفه‌های گمرکی میان پکن و واشنگتن می‌تواند بخشی از ظرفیت‌های تجاری خود را احیا کند.

این تحول در حالی رخ می‌دهد که ساختار تجارت خارجی روسیه در حال بازتعریف است و دولت این کشور تلاش دارد تا با تمرکز بر بازارهای آسیایی و همکاری‌های چندجانبه، وابستگی خود به اقتصادهای غربی را کاهش دهد.

تحولات منطقه‌ای

رونمایی از برنامه صادراتی ترکیه در ۲۰۲۵

اخیراً در رویدادی در مجتمع تجارت خارجی مجمع صادرکنندگان ترکیه (TIM)، عمر بولات، وزیر تجارت ترکیه، از برنامه‌ای جاه‌طلبانه برای صادرات این کشور در سال ۲۰۲۵ رونمایی کرد. این برنامه شامل ۷۷ اقدام استراتژیک است که می‌تواند مسیر اقتصادی کشور را متحول کند.

بولات اعلام کرد که هدف اصلی این برنامه، افزایش صادرات کالا و خدمات به رقم بی‌سابقه ۳۹۰ میلیارد دلار است. او تأکید کرد که صادرات، موتور اصلی سرمایه‌گذاری، اشتغال و ارزآوری ترکیه است و دولت در هر شرایطی برای تحقق این هدف تلاش خواهد کرد. در سال ۲۰۲۴، ترکیه رکورد ۳۷۵ میلیارد دلار صادرات را به ثبت رساند. صادرات کالا ۲,۵٪ رشد داشت و واردات ۵٪ کاهش یافت که منجر به کاهش چشمگیر ۲۴,۲ میلیارد دلاری کسری تجاری شد.

بولات همچنین وعده داد که تورم تا پایان سال ۲۰۲۵ به ۲۱٪ کاهش خواهد یافت. برنامه اقدام صادراتی ۲۰۲۵ شامل اقداماتی برای تقویت دیپلماسی تجاری، ساده‌سازی فرآیندهای گمرکی، بهبود دسترسی به منابع مالی صادراتی و حمایت از شرکت‌های نوظهور است. بودجه وزارت تجارت برای سال ۲۰۲۵ به ۵۶ میلیارد لیر افزایش یافته که ۳۳ میلیارد لیر آن به حمایت از صادرکنندگان اختصاص یافته است.

بولات اعلام کرد که امسال ۸۵۰۰ صادرکننده جدید به دریافت گذرنامه سبز دست خواهند یافت و برنامه‌های آموزشی با مشارکت ۳۰ هزار نفر برگزار خواهد شد. همچنین ۲۶۹ رویداد تجاری و ۸۵ رویداد خرید برگزار می‌شود و از حضور در ۶۵ نمایشگاه داخلی و ۳۳۰ نمایشگاه خارجی حمایت خواهد شد.

وزارت تجارت در سال گذشته با ۷۱ کشور ارتباط برقرار کرده و ۱۴ نشست کمیسیون اقتصادی مشترک (KEK) و ۸ نشست شورای همکاری اقتصادی (JETCO) برگزار کرده است. مذاکرات برای توافقات تجارت آزاد با کشورهای چین، ژاپن، انگلستان، اندونزی و کشورهای شورای همکاری خلیج فارس، در حال پیشرفت است. همچنین توافقات تجاری با ایران، آذربایجان، پاکستان و ازبکستان در دست اجرا است.

صادرات خدمات در سال ۲۰۲۴ به ۱۱۴ میلیارد دلار رسید و پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۲۵ به رشد خود ادامه دهد. هدف دولت، افزایش سهم صادرات الکترونیکی از ۲,۷٪ در سال ۲۰۲۴ به ۱۰٪ تا سال ۲۰۳۰ است.

وزارت تجارت ترکیه در حال نوسازی گمرک‌های کشور و دیجیتالی‌سازی فرآیندهای حمل‌ونقل هوایی است تا فرآیندهای صادراتی را کارآمدتر کند. بولات با نگاهی مثبت به آینده اعلام کرد که بخش بزرگی از مسیر دشوار پشت سر گذاشته شده و از بهار ۲۰۲۵ شاهد رشد سریع اقتصادی خواهیم بود. وی تأکید کرد که ترکیه آماده است تا به یکی از قطب‌های بزرگ تجاری جهان تبدیل شود و نقش برجسته‌ای در اقتصاد جهانی ایفا کند.

صادرات ۱۳ میلیارد دلاری ترکیه به عراق

اداره آمار ترکیه اعلام کرد که صادرات این کشور به عراق در سال ۲۰۲۴ به بیش از ۱۳ میلیارد دلار رسیده است و عراق را در میان چهار مقصد برتر صادراتی ترکیه در سطح جهان قرار داده است.

براساس داده‌های منتشرشده توسط این نهاد، میزان صادرات ترکیه به عراق در سال ۲۰۲۴ به ۱۳ میلیارد و ۳۴ میلیون و ۳۶۴ هزار دلار رسید که نسبت به سال ۲۰۲۳، ۴,۳۸٪ افزایش داشته است. این در حالی است که صادرات ترکیه به عراق در سال ۲۰۲۳، ۱۲ میلیارد و ۷۵۹ میلیون و ۳۵۸ هزار دلار ثبت شده بود.

باین‌حال، صادرات ترکیه به عراق در سال ۲۰۲۴ نسبت به سال ۲۰۲۲ کاهش ۵,۴۹ درصدی داشته است؛ چراکه در آن سال، ارزش صادرات ترکیه به عراق ۱۳ میلیارد و ۷۵۰ میلیون و ۲۷۶ هزار دلار بود.

طبق گزارش این سازمان، عراق با در اختیار داشتن ۵٪ از کل صادرات ترکیه، در رتبه چهارم مقاصد صادراتی این کشور قرار دارد. سه کشور نخست که بیشترین واردات را از ترکیه داشته‌اند عبارت‌اند از:

- آلمان: ۲۰ میلیارد و ۴۳۴ میلیون دلار صادرات از ترکیه؛

- ایالات متحده آمریکا: ۱۵ میلیارد و ۳۴۸ میلیون دلار صادرات؛
 - بریتانیا: ۱۵ میلیارد و ۲۸۹ میلیون دلار صادرات.
- باتوجه به افزایش صادرات ترکیه به عراق، تحلیلگران اقتصادی بر اهمیت روابط تجاری میان دو کشور تأکید دارند. عراق به عنوان یکی از بازارهای کلیدی برای کالاهای ترکیه‌ای، نقش مهمی در توسعه اقتصادی آنکارا و گسترش نفوذ تجاری ترکیه در خاورمیانه ایفا می‌کند.
- انتظار می‌رود که با افزایش همکاری‌های تجاری، پروژه‌های زیربنایی و سرمایه‌گذاری‌های مشترک میان ترکیه و عراق، این روند صعودی در سال‌های آینده نیز ادامه یابد و به تقویت جایگاه عراق در تجارت خارجی ترکیه منجر شود.

گام بلند امارات در صنعت پتروشیمی

شرکت «تعزیز»، پروژه مشترک شرکت ملی نفت ابوظبی (ادنوک) و شرکت «القباضه» (ADQ)، قراردادی به ارزش ۶,۲ میلیارد درهم (معادل ۱,۷ میلیارد دلار) با شرکت کره‌ای «سامسونگ مهندسی» (Engineering Samsung) برای احداث نخستین کارخانه تولید متانول در امارات متحده عربی منعقد کرده است. این تأسیسات در شهر صنعتی الرویس، واقع در منطقه الظفرة ابوظبی، ساخته خواهد شد. کارخانه مذکور با ظرفیت تولید سالانه ۱,۸ میلیون تن متانول، از بزرگ‌ترین واحدهای تولیدی در نوع خود به‌شمار می‌رود. متانول، به‌عنوان یک ماده شیمیایی پایه، در تولید طیف گسترده‌ای از محصولات مانند پلاستیک‌ها، رنگ‌ها و سوخت‌ها کاربرد دارد.

شرکت سامسونگ مهندسی، مسئولیت طراحی مهندسی، تأمین تجهیزات و ساخت (EPC) این پروژه را بر عهده دارد. طبق برنامه‌ریزی‌ها، این کارخانه تا سال ۲۰۲۸ به بهره‌برداری خواهد رسید و انرژی مورد نیاز آن از منابع تجدیدپذیر تأمین می‌شود؛ عاملی که این واحد را به یکی از کارآمدترین تأسیسات تولید متانول در جهان از نظر مصرف انرژی تبدیل می‌کند.

این پروژه، نقشی کلیدی در تنوع‌بخشی به اقتصاد امارات متحده عربی ایفا کرده و با توسعه زنجیره ارزش در بخش مواد شیمیایی، وابستگی این کشور به صادرات نفت خام را کاهش می‌دهد. علاوه بر این، تولید داخلی متانول نیاز به واردات این ماده حیاتی را برطرف کرده و بستر مناسبی برای توسعه صنایع پایین‌دستی مرتبط فراهم می‌سازد.

شرکت تعزیز در فاز نخست برنامه‌های توسعه‌ای خود، هدف تولید ۴,۷ میلیون تن مواد شیمیایی در سال را تا ۲۰۲۸ تعیین کرده است. این محصولات شامل متانول، آمونیاک کم‌کربن، پلی‌وینیل کلراید (PVC)، اتیلن دی کلراید (EDC)، مونومر وینیل کلراید (VCM) و سود سوزآور (کاستیک سودا) خواهند بود. بسیاری از این مواد برای نخستین بار در امارات تولید می‌شوند؛ اقدامی که توسعه زنجیره ارزش مواد شیمیایی در داخل کشور را تسهیل کرده و به تلاش‌های تنوع‌بخشی اقتصاد ملی از طریق بخش صنعت کمک می‌کند.

این پروژه نه تنها جایگاه امارات متحده عربی را به‌عنوان یکی از پیشگامان تولید پایدار مواد شیمیایی تثبیت می‌کند، بلکه تحقق چشم‌انداز شرکت ادنوک در راستای رهبری این صنعت در سطح جهانی را نیز تسهیل می‌بخشد.

امضای تفاهم‌نامه عربستان و آلمان برای صادرات ۲۰۰ هزار تن هیدروژن سبز به اروپا تا ۲۰۳۰

در راستای تقویت همکاری‌های بین‌المللی در حوزه انرژی‌های تجدیدپذیر، شرکت آکوا پاور عربستان و شرکت سفی آلمان، تفاهم‌نامه‌ای برای تولید و صادرات هیدروژن و آمونیاک سبز از عربستان به اروپا امضا کردند. این توافق بخشی از ابتکار «پل سبز عربستان-آلمان» با هدف توسعه صادرات پایدار هیدروژن پاک به بازارهای اروپایی است.

این توافق در نشست مشترک عبدالعزیز بن سلمان، وزیر انرژی عربستان، و یورگ کوکیس، وزیر دارایی آلمان، در ریاض حاصل شد. دو طرف در این جلسه درباره چالش‌ها و فرصت‌های تولید و انتقال هیدروژن سبز، توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل انرژی‌های تجدیدپذیر و افزایش سرمایه‌گذاری در زنجیره تأمین هیدروژن، بحث و تبادل نظر کردند.

طبق مفاد تفاهم‌نامه، شرکت آکوا پاور به‌عنوان توسعه‌دهنده، سرمایه‌گذار و اپراتور اصلی تأسیسات تولید هیدروژن و آمونیاک سبز فعالیت خواهد کرد و شرکت سفی آلمان به‌عنوان سرمایه‌گذار و خریدار اصلی، مسئولیت توزیع و تأمین این منابع انرژی در بازارهای اروپایی، به‌ویژه آلمان را بر عهده دارد.

هدف اولیه این پروژه، صادرات سالانه ۲۰۰ هزار تن هیدروژن سبز از عربستان به اروپا تا سال ۲۰۳۰ است. این همکاری شامل ایجاد تأسیسات پیشرفته تولید هیدروژن و توسعه زنجیره تأمین برای انتقال ایمن این منبع انرژی پاک خواهد بود.

این پروژه بخشی از راهبرد ملی عربستان برای توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر در راستای اهداف چشم‌انداز ۲۰۳۰ است که با اجرای آن، عربستان قصد دارد وابستگی اقتصادی خود به هیدروکربن‌ها را کاهش داده، به یکی از صادرکنندگان پیشرو هیدروژن سبز جهان تبدیل شده و بازارهای جدیدی برای صادرات انرژی پاک ایجاد کند. شرکت سفی آلمان، به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین شرکت‌های تجارت انرژی اروپا، مسئول بازاریابی و عرضه هیدروژن سبز به مشتریان در آلمان و سایر کشورهای اروپایی خواهد بود.

این توافق در چارچوب «گفت‌وگوی انرژی عربستان-آلمان» شکل گرفت که هدف آن توسعه مشارکت‌های راهبردی در زمینه انرژی‌های تجدیدپذیر، فناوری‌های مرتبط با هیدروژن و کاهش انتشار کربن است. با توجه به رشد تقاضای هیدروژن پاک در اروپا و تعهد کشورهای اروپایی به کاهش وابستگی به سوخت‌های فسیلی، این تفاهم‌نامه زمینه‌ساز ورود عربستان به بازارهای جدید انرژی پاک و تثبیت موقعیت این کشور به‌عنوان یکی از بازیگران کلیدی صنعت هیدروژن جهانی خواهد بود.

برنامه امارات برای خرید «نوا کمیکالز» کانادا و توسعه حضور در صنعت پتروشیمی

در ادامه تلاش‌های امارات متحده عربی برای توسعه صنعت پتروشیمی و افزایش حضور در بازارهای جهانی، شرکت ملی نفت ابوظبی (ادنوک) و شرکت اتریشی OMV در حال بررسی خرید «نوا کمیکالز» کانادا هستند. این دو شرکت در صورت موفقیت در خرید نوا کمیکالز، قصد دارند دو شرکت شیمیایی تحت مالکیت خود را ادغام و در قالب یک مجموعه عظیم پتروشیمی جهانی سازمان‌دهی کنند.

ادنوک و OMV اعلام کرده‌اند که مذاکرات «سازنده و مثبتی» برای ادغام دو واحد شیمیایی تحت مالکیت مشترک خود در حال انجام است. افزون بر این، این دو شرکت در حال مذاکره با شرکت سرمایه‌گذاری «مبادله»، صندوق ثروت ملی امارات، برای خرید نوا کمیکالز هستند. در صورت نهایی شدن این معامله، نوا کمیکالز به مجموعه جدیدی که از ادغام دو شرکت شیمیایی دیگر شکل خواهد گرفت، اضافه می‌شود.

گزارش‌ها حاکی از آن است که ادنوک و OMV طی ۱۸ ماه گذشته در حال بررسی برنامه‌ای برای ادغام «بروج»، شرکت فعال در بورس ابوظبی، با شرکت اروپایی «بوریالیس» بوده‌اند. این ادغام، یک بازیگر قدرتمند در صنعت پلی‌اولفین‌ها ایجاد خواهد کرد. در صورت نهایی‌شدن این توافق، شرکتی با ارزشی بالغ بر ۳۰ میلیارد یورو (۳۱ میلیارد دلار) در حوزه مواد شیمیایی و پلاستیک تشکیل می‌شود که دسترسی گسترده‌ای به فناوری‌های پیشرفته و خوراک پتروشیمی کم‌هزینه خواهد داشت.

انتظار می‌رود ارزش معامله خرید نوا کمیکالز چندین میلیارد دلار باشد و مالکیت کارخانه‌های این شرکت در کانادا و ایالات متحده، از جمله یک مجتمع شیمیایی در لویزیانا، در ساحل خلیج مکزیک، را نیز شامل شود. ادغام نوا کمیکالز با مجموعه جدید، جایگاه این شرکت را در بازار آمریکای شمالی تقویت کرده و دسترسی به منابع فراوان گاز طبیعی را برای تولید محصولات پتروشیمی فراهم خواهد کرد.

این اقدام بخشی از راهبرد کلان امارات برای گسترش حضور در بازارهای جهانی پتروشیمی و کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی است. با رشد سریع تقاضا برای پلی‌اولفین‌ها و سایر محصولات پتروشیمی در سطح بین‌المللی، امارات با این سرمایه‌گذاری‌ها در حال تثبیت موقعیت خود به‌عنوان یکی از رهبران صنعت پتروشیمی جهان است.

عربستان سعودی به یک تریلیون دلار سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها نیاز دارد

فیصل الإبراهیم، وزیر اقتصاد و برنامه‌ریزی عربستان سعودی، اعلام کرد که این کشور در ده سال آینده به سرمایه‌گذاری یک تریلیون دلاری در بخش زیرساخت‌ها نیاز دارد. وی تأکید کرد که صندوق سرمایه‌گذاری عمومی (PIF) به‌تنهایی قادر به اجرای این سرمایه‌گذاری‌ها نیست و به همین دلیل، مدل مشارکت با بخش خصوصی را برای تحقق این هدف دنبال می‌کند.

این اظهارات اخیراً در جریان «فرم صندوق سرمایه‌گذاری عمومی و بخش خصوصی» مطرح شد. وزیر اقتصاد و برنامه‌ریزی عربستان اظهار داشت که این صندوق در تلاش است تا مدلی پایدار برای جذب سرمایه‌گذاری‌های کلان تدوین کند که ضمن تقویت بخش خصوصی، موجب پویایی اقتصادی در کشور شود.

وی همچنین خاطرنشان کرد که صندوق سرمایه‌گذاری عمومی در چارچوب استراتژی توسعه اقتصادی خود، در حال برنامه‌ریزی برای مدیریت سرمایه‌گذاری‌هایی به ارزش ۹ تریلیون ریال (۲,۴۰ تریلیون دلار) است. براساس گزارش خبرگزاری رسمی عربستان (واس)، استراتژی سرمایه‌گذاری این کشور شامل:

- ۵ تریلیون ریال (۱,۳۳ تریلیون دلار) از طریق برنامه «شریک» که با هدف تحریک همکاری‌های بخش دولتی و خصوصی طراحی شده است.

- ۳ تریلیون ریال (۸۰۰ میلیارد دلار) که توسط صندوق سرمایه‌گذاری عمومی مدیریت می‌شود.

- ۴ تریلیون ریال (۱,۰۷ تریلیون دلار) از طریق سرمایه‌گذاری شرکت‌های ملی و بین‌المللی در حوزه‌های متنوع اقتصادی.

براساس آمار منتشرشده توسط شرکت مشاوره املاک نایت فرانک، ارزش پروژه‌های اعلام‌شده عربستان در چارچوب «چشم‌انداز ۲۰۳۰» از زمان راه‌اندازی این برنامه در سال ۲۰۱۶ تاکنون به ۱,۳ تریلیون دلار رسیده است. عربستان سعودی در سال‌های اخیر سرمایه‌گذاری‌های گسترده‌ای را در بخش‌های کلیدی از جمله زیرساخت‌ها، انرژی‌های تجدیدپذیر و توسعه شهری آغاز کرده است که هدف آن تنوع‌بخشی به اقتصاد و کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی است.

عربستان سعودی نفوذ اقتصادی خود را در آفریقا گسترش می‌دهد

عربستان سعودی در راستای توسعه حضور اقتصادی خود در قاره آفریقا، امتیاز بهره‌برداری و تصاحب بندر استراتژیک باجامویو در تانزانیا را به دست آورد. این توافق، که میان دولت تانزانیا و شرکت سرمایه‌گذاری و توسعه سعودی-آفریقایی (SADC) منعقد شده، گامی کلیدی در تحکیم موقعیت عربستان در حوزه بنادر، زیرساخت‌های دریایی و خدمات لجستیکی شرق آفریقا محسوب می‌شود. این توافق در جریان همایش تجاری عربستان-تانزانیا اعلام شد که با حمایت اتحادیه اتاق‌های بازرگانی عربستان و با هدف گشودن بازارهای جدید در آفریقا و تقویت همکاری‌های اقتصادی برگزار شد.

حسن بن معجب الحویزی، رئیس اتحادیه اتاق‌های بازرگانی عربستان، اعلام کرد که امتیاز بندر باجامویو از سوی دولت تانزانیا به شرکت SADC واگذار شده است. وی این اقدام را بخشی از پروژه استراتژیک «دروازه شرق» دانست که با هدف توسعه اقتصادی شرق آفریقا و تقویت جایگاه عربستان در این منطقه اجرا می‌شود.

ابعاد اهمیت تصاحب بندر باجامویو برای عربستان عبارت‌اند از:

- افزایش نفوذ اقتصادی عربستان در بازارهای نوظهور آفریقا و ایجاد فرصت‌های سرمایه‌گذاری جدید.
- تقویت زیرساخت‌های دریایی و لجستیکی سعودی به منظور بهبود صادرات و تسهیل تجارت بین‌المللی.
- افزایش دسترسی به منابع طبیعی و مواد خام آفریقا برای تأمین صنایع داخلی عربستان.
- تحکیم موقعیت عربستان به عنوان یک بازیگر کلیدی در اقتصاد جهانی و توسعه بنادر استراتژیک.

بندر باجامویو، که یکی از مهم‌ترین پایانه‌های دریایی شرق آفریقا محسوب می‌شود، نقش کلیدی در تسهیل تجارت منطقه‌ای و بین‌المللی ایفا خواهد کرد. این بندر نه تنها به صادرات مواد خام و منابع معدنی آفریقا به بازارهای جهانی کمک می‌کند، بلکه ورود کالاهای مورد نیاز کشورهای آفریقایی را نیز تسهیل خواهد کرد. این پروژه همچنین مسیر را برای سرمایه‌گذاری‌های گسترده عربستان در بخش‌های کلیدی از جمله انرژی، معدن، تجارت، حمل‌ونقل، انرژی‌های تجدیدپذیر و صنایع تبدیلی هموار می‌کند.

مقامات سعودی پیش‌بینی می‌کنند که تصاحب بندر باجامویو بخشی از راهبرد تنوع‌بخشی اقتصادی عربستان باشد که به توسعه فرصت‌های سرمایه‌گذاری جدید، افزایش صادرات محصولات داخلی و کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی کمک خواهد کرد. این اقدام همچنین فعالیت‌های تجاری در بنادر خلیج فارس را تقویت کرده و عربستان را به یکی از بازیگران اصلی زنجیره تأمین جهانی در شرق آفریقا تبدیل خواهد کرد.

تصاحب بندر باجامویو از سوی عربستان سعودی نشان‌دهنده تعهد این کشور به توسعه اقتصادی آفریقا و تثبیت جایگاه آن در معادلات تجاری بین‌المللی است. این پروژه نه تنها حضور عربستان را در بازارهای جهانی تقویت می‌کند، بلکه به عنوان پلی برای گسترش تجارت و سرمایه‌گذاری در قاره آفریقا عمل خواهد کرد.

ترکیه و پاکستان همکاری‌های تجاری را برای دستیابی به هدف ۵ میلیارد دلاری تقویت می‌کنند

رجب طیب اردوغان، رئیس‌جمهور ترکیه، اخیراً در سفر به پاکستان اعلام کرد که آنکارا و اسلام‌آباد توافق کرده‌اند تلاش‌های خود را برای افزایش حجم تجارت دوجانبه به ۵ میلیارد دلار تقویت کنند. این تصمیم در نشست مشترک اردوغان و شهباز شریف، نخست‌وزیر پاکستان، در اسلام‌آباد اعلام شد. اردوغان در این نشست تأکید کرد که حجم تجارت بین دو کشور در سال ۲۰۲۴ با رشد ۳۰ درصدی به ۱,۴ میلیارد دلار رسیده است، اما هنوز با هدف ۵ میلیارد دلار فاصله

قابل توجهی دارد. او گفت: «ما با نخست‌وزیر پاکستان توافق کردیم که تلاش‌های خود را برای دستیابی به این هدف افزایش دهیم. بدون شک، همه ما در تحقق این ظرفیت بالقوه نقش داریم.»

در جریان این دیدار، دو کشور بیانیه مشترکی را درخصوص توسعه توافق تجارت ترجیحی و حرکت به سمت یک توافق تجارت آزاد امضا کردند. اردوغان این اقدام را گامی مهم در جهت افزایش پایدار و متعادل حجم تجارت دوجانبه دانست. وی همچنین بر اهمیت توسعه حمل‌ونقل ترکیبی و بهبود زیرساخت‌های جاده‌ای و ریلی میان دو کشور تأکید کرد و افزود: «بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل و گسترش مسیرهای تجاری، زمینه را برای رشد همکاری‌های اقتصادی و افزایش حجم مبادلات فراهم خواهد کرد.»

در ادامه این نشست، اردوغان از شرکت‌های پاکستانی دعوت کرد تا در ترکیه سرمایه‌گذاری کنند و اعلام کرد که دفتر سرمایه‌گذاری ریاست‌جمهوری ترکیه آماده ارائه تسهیلات و مشاوره‌های لازم برای تسهیل روند سرمایه‌گذاری است. وی همچنین به پتانسیل اقتصادی پاکستان اشاره کرد و گفت: «پاکستان با جمعیتی تقریباً ۲۵۰ میلیون نفری، یکی از اقتصادهای نوظهور جهان است و ظرفیت بالایی برای تبدیل شدن به یک قدرت اقتصادی بزرگ دارد.»

این دیدار در چارچوب هفتمین نشست شورای همکاری راهبردی سطح عالی ترکیه و پاکستان برگزار شد و رهبران دو کشور بر اهمیت تقویت روابط تاریخی و افزایش همکاری‌های اقتصادی، تجاری و سرمایه‌گذاری تأکید کردند. ترکیه و پاکستان طی سال‌های اخیر تلاش کرده‌اند مشارکت‌های اقتصادی خود را گسترش دهند و در حوزه‌های مختلفی از جمله تجارت، سرمایه‌گذاری، دفاع، انرژی و حمل‌ونقل همکاری‌های راهبردی داشته باشند. این توافق جدید، نشان‌دهنده تعهد دو کشور به تقویت روابط اقتصادی و افزایش تجارت دوجانبه در سال‌های آینده است.

امارات و آذربایجان همکاری‌های دوجانبه را گسترش می‌دهند

در سومین نشست مشورت‌های سیاسی میان وزارت امور خارجه امارات متحده عربی و جمهوری آذربایجان که در ابوظبی برگزار شد، دو کشور بر تقویت همکاری‌های دوجانبه و چندجانبه در حوزه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و تجاری تأکید کردند.

در این نشست، دو طرف پیشرفت چشمگیر روابط دوجانبه در حوزه‌های تجارت، سرمایه‌گذاری، توسعه انرژی و اقدامات اقلیمی را بررسی کردند. امارات حمایت کامل خود را از ریاست جمهوری آذربایجان بر سازمان همکاری اسلامی (OIC) در سال ۲۰۲۶ اعلام کرد و بر لزوم همکاری‌های بیشتر در چارچوب این سازمان تأکید شد.

همچنین، امارات و آذربایجان از پایان موفقیت‌آمیز مذاکرات مشارکت اقتصادی جامع استقبال کردند و آن را گامی مؤثر در افزایش تجارت دوجانبه دانستند. طبق آمار، حجم تجارت غیرنفتی بین دو کشور در سال ۲۰۲۳ با رشدی بیش از ۶۵ درصد، از ۹۷۹ میلیون دلار در سال ۲۰۲۲ به ۱٫۶۴ میلیارد دلار افزایش یافته است.

دو کشور همچنین همکاری‌های سه‌جانبه میان امارات، آذربایجان و برزیل را در چارچوب «تروئیکا» مورد بحث قرار دادند. این طرح با هدف ادامه پیشرفت‌های حاصل‌شده در کنفرانس‌های تغییرات اقلیمی COP28 و COP29 و دستیابی به نتایج ملموس در COP30 و فراتر از آن طراحی شده است.

رونق سرمایه‌گذاری در آسیای مرکزی

سرمایه‌گذاری‌های درون‌منطقه‌ای در آسیای مرکزی با رشد چشمگیری مواجه شده‌است. براساس گزارش سال ۲۰۲۴ بانک توسعه اوراسیا (EDB) با عنوان «نظارت بر سرمایه‌گذاری‌های مشترک»، میزان سرمایه‌گذاری‌های انباشته‌شده میان کشورهای این منطقه طی ۱۸ ماه گذشته ۴۰٪ افزایش یافته و تا اواسط سال ۲۰۲۴ به ۸۳۴ میلیون دلار رسیده‌است. براساس این گزارش، قزاقستان، ازبکستان و آذربایجان سه مقصد اصلی سرمایه‌گذاری‌های مشترک در منطقه اوراسیا هستند. میزان جذب سرمایه‌گذاری در این کشورها به ترتیب ۱۰،۴ میلیارد دلار (۲۲،۶٪)، ۱۰،۲ میلیارد دلار (۱،۱٪) و ۵،۸ میلیارد دلار (۱۲،۶٪) اعلام شده‌است. این سه کشور در مجموع نزدیک به ۶۰٪ از کل ذخیره سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) مشترک را به خود اختصاص داده‌اند.

قزاقستان در این میان رشد قابل توجهی را تجربه کرده و از سال ۲۰۲۲ تاکنون، میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در این کشور ۱۷٪ افزایش یافته‌است. از سوی دیگر، آذربایجان با ثبت نسبت ۶،۶ درصدی سرمایه‌گذاری‌های مشترک به تولید ناخالص داخلی (GDP)، در میان کشورهای اوراسیا پیشتاز است. این میزان نسبت به سال ۲۰۲۲ که ۴٪ بود، افزایش چشمگیری را نشان می‌دهد.

همچنین، شرکت‌های خصوصی نقش غالبی در فعالیت‌های سرمایه‌گذاری دارند و در پایان نیمه اول سال ۲۰۲۴، ۶۸٪ از کل ذخیره سرمایه‌گذاری مستقیم مشترک در منطقه اوراسیا را به خود اختصاص داده‌اند. سه بخش اصلی که بیشترین میزان سرمایه‌گذاری‌های مشترک را جذب کرده‌اند، عبارت‌اند از:

- مواد اولیه (۳۵،۶٪)؛
- تولید صنعتی (۱۵،۲٪)؛
- حمل‌ونقل و لجستیک (۱۱،۶٪).

این سه حوزه در مجموع بیش از ۶۰٪ از کل سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را شامل می‌شوند. بخش تولید صنعتی بیشترین سهم را در رشد سرمایه‌گذاری‌ها داشته‌است. میزان سرمایه‌گذاری مشترک در این بخش از سال ۲۰۲۲ تاکنون ۱،۱ میلیارد دلار افزایش یافته و تا اواسط ۲۰۲۴ به ۷ میلیارد دلار رسیده‌است. در حال حاضر، ۹۳ پروژه فعال در این حوزه اجرا هستند که بیشترین تعداد پروژه در میان صنایع مختلف محسوب می‌شود. بخش کشاورزی و صنایع غذایی در آسیای مرکزی از سال ۲۰۱۶ روندی صعودی داشته و به‌طور متوسط سالانه ۶،۷٪ رشد کرده‌است. از سال ۲۰۲۲ تاکنون، سرمایه‌گذاری‌ها در این بخش ۲۲٪ افزایش یافته و تا اواسط ۲۰۲۴ به ۲،۲ میلیارد دلار رسیده‌است. در حوزه سرمایه‌گذاری‌های درون‌منطقه‌ای، بخش تولید صنعتی بیشترین رشد را تجربه کرده و حجم سرمایه‌گذاری‌ها در این حوزه ۲،۵ برابر افزایش یافته‌است.

قزاقستان همچنان بزرگ‌ترین سرمایه‌گذار منطقه باقی مانده و تا اواسط سال ۲۰۲۴، ۸۰٪ از کل سرمایه‌گذاری‌های صادرشده درون‌منطقه‌ای (معادل ۶۷۱ میلیون دلار) را به خود اختصاص داده‌است. ازبکستان نیز به‌عنوان یک سرمایه‌گذار نوظهور در آسیای مرکزی مطرح شده و میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی این کشور از ۲۴ میلیون دلار در سال ۲۰۲۲ به ۱۶۴ میلیون دلار در اواسط ۲۰۲۴ افزایش یافته که رشدی قابل توجه را نشان می‌دهد. براساس پیش‌بینی‌های بانک توسعه اوراسیا، چند روند کلیدی، آینده سرمایه‌گذاری‌های مشترک در منطقه را شکل خواهد داد:

- پروژه‌های جدید سرمایه‌گذاری (Greenfield projects) همچنان گزینه اصلی برای سرمایه‌گذاری‌های جدید باقی خواهند ماند.
- بخش تولید صنعتی، به جذب بیشترین میزان سرمایه‌گذاری‌های مشترک ادامه خواهد داد.

- بخش کشاورزی و صنایع غذایی همچنان روند صعودی خود را حفظ خواهد کرد.
- نقش ازبکستان به‌عنوان سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر، پررنگ‌تر خواهد شد.
- آسیای مرکزی بیش‌ازپیش به‌عنوان کانون جریان‌های سرمایه‌گذاری مشترک منطقه‌ای، مورد توجه قرار خواهد گرفت.

رشد چشمگیر ۴۰ درصدی سرمایه‌گذاری‌های مشترک در آسیای مرکزی طی ۱۸ ماه گذشته، نشان‌دهنده افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران به اقتصاد این منطقه است. قزاقستان، ازبکستان و آذربایجان همچنان پیشتاز جذب سرمایه‌های خارجی هستند و بخش‌های مواد اولیه، تولید صنعتی و حمل‌ونقل و لجستیک بیشترین سهم را در سرمایه‌گذاری‌های مشترک دارند. باتوجه‌به روندهای میان‌مدت، به نظر می‌رسد آسیای مرکزی در سال‌های آینده همچنان به‌عنوان یک قطب کلیدی سرمایه‌گذاری در اوراسیا مطرح باشد.

رکورد تاریخی تجارت خارجی امارات؛ عبور از مرز ۳ تریلیون درهم

شیخ محمد بن راشد آل مکتوم، معاون رئیس دولت، نخست‌وزیر و حاکم دبی، اعلام کرد که حجم تجارت خارجی این کشور برای نخستین‌بار از مرز ۳ تریلیون درهم عبور کرد و در پایان سال ۲۰۲۴ به ۲,۹۹۷ تریلیون درهم (معادل ۸۱۵,۷ میلیارد دلار) رسید. این رقم نشان‌دهنده رشدی ۱۴,۶ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۳ است. شیخ محمد بن راشد در بیانیه‌ای تأکید کرد: «درحالی‌که تجارت جهانی در سال ۲۰۲۴ تنها رشد ۲ درصدی را تجربه کرد، تجارت خارجی امارات هفت برابر سریع‌تر رشد داشت و به دستاوردی بی‌سابقه رسید.»

به گفته وی، توافق‌نامه‌های مشارکت اقتصادی جامع که در سال‌های اخیر به امضا رسیده‌اند، نقش کلیدی در این رشد ایفا کرده‌اند. این توافق‌نامه‌ها به افزایش ۱۳۵ میلیارد درهمی صادرات غیرنفتی امارات منجر شدند که معادل رشد ۴۲ درصدی نسبت به سال گذشته است. وی افزود: «هدف‌گذاری ما در سال ۲۰۲۱، دستیابی به حجم تجارت خارجی سالانه ۴ تریلیون درهم تا سال ۲۰۳۱ بود، اما با دستاوردهای کنونی، ۷۵٪ از این هدف تنها تا پایان ۲۰۲۴ محقق شده است. اگر روند رشد به همین صورت ادامه یابد، پیش‌از موعد مقرر به این هدف خواهیم رسید.»

در سال ۲۰۲۴، صادرات غیرنفتی امارات با رشدی پرشتاب به ۵۶۱,۲ میلیارد درهم رسید که نسبت به سال قبل ۲۷,۶٪ افزایش یافته است. سهم صادرات غیرنفتی از تجارت خارجی امارات نیز به ۱۸,۷٪ افزایش یافت، درحالی‌که این رقم در سال ۲۰۲۳ حدود ۱۶,۸٪ بود. مهم‌ترین کالاهای صادراتی امارات در این سال شامل طلا، جواهرات، سیگار، محصولات نفتی، آلومینیوم، سیم‌های مسی، محصولات چایی و عطرها بوده‌اند. صادرات این محصولات در مجموع رشد ۴۰,۸ درصدی را نسبت به سال قبل تجربه کرد.

ارزش واردات غیرنفتی امارات در سال ۲۰۲۴ به ۱,۷۰۱ تریلیون درهم رسید که ۱۴,۲٪ نسبت به سال ۲۰۲۳ افزایش داشت. همچنین، ارزش صادرات مجدد (Re-export) به ۷۳۴,۴ میلیارد درهم رسید که نشان‌دهنده رشدی ۷,۳ درصدی در مقایسه با سال گذشته است.

شیخ محمد بن راشد با تأکید بر این که امارات در مسیری متفاوت از جریان‌های سنتی اقتصادی جهان حرکت می‌کند، گفت: «ما در خارج از چارچوب‌های معمول اقتصاد جهانی فعالیت می‌کنیم. اولویت ما، برتری‌دادن منافع اقتصادی بر سیاست است و ایجاد ثبات و شکوفایی، محور اصلی رویکردهای ماست.» وی تصریح کرد: «امارات اهداف اقتصادی روشنی دارد و جهان راه را برای کسانی که دقیقاً می‌دانند چه می‌خواهند، باز می‌کند. این مسیر روبه‌رشد ادامه خواهد داشت و ما آماده‌ایم تا در سال‌های پیش‌رو، رکوردهای جدیدی را در عرصه اقتصاد جهانی به ثبت برسانیم.»

صادرات ترکیه به کشورهای خلیج فارس از ۱۲۷ میلیارد دلار عبور کرد

براساس آخرین آمار منتشرشده توسط سازمان آمار ترکیه، ارزش صادرات این کشور به کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس طی پنج سال گذشته به رقم قابل توجه ۱۲۶,۷ میلیارد دلار رسیده است. این آمار که بازه زمانی ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۳ را در بر می‌گیرد، نشان‌دهنده رشد چشمگیر تجارت ترکیه با کشورهای منطقه است. در این میان، عراق به‌عنوان بزرگ‌ترین مقصد صادراتی ترکیه در منطقه شناخته می‌شود که طی این مدت بیش از ۵۹,۸ میلیارد دلار کالا از ترکیه وارد کرده است. همچنین، صادرات ترکیه به امارات متحده عربی رشد چشمگیری داشته و از ۲,۸ میلیارد دلار به ۸,۳ میلیارد دلار افزایش یافته است؛ رشدی سه‌برابری که نشان‌دهنده تعمیق روابط اقتصادی بین دو کشور است.

ارزش واردات ترکیه از کشورهای خلیج فارس نیز در همین بازه زمانی به ۸۳,۴ میلیارد دلار رسیده که این امر حاکی از عدم تعادل در روابط تجاری دوجانبه است. کارشناسان اقتصادی، رشد تجارت بین ترکیه و کشورهای خلیج فارس را نتیجه مستقیم توافق‌نامه‌های اقتصادی جدید و توسعه روابط دیپلماتیک و تجاری می‌دانند. به گفته تحلیلگران، این توافق‌ها توانسته‌اند مسیر را برای افزایش سرمایه‌گذاری‌های مشترک و تقویت همکاری‌های اقتصادی هموار کنند. در سال ۲۰۲۳، حجم مبادلات تجاری بین ترکیه و کشورهای خلیج فارس به ۳۱,۵ میلیارد دلار رسید و پیش‌بینی می‌شود این روند در سال جاری (۲۰۲۵) نیز ادامه یابد. مقامات اقتصادی دو طرف، برنامه‌های جدیدی برای گسترش همکاری‌های اقتصادی در حوزه‌های انرژی، زیرساخت، فناوری و تجارت خدمات در دستور کار دارند. این روند افزایشی، نشان‌دهنده عزم مشترک ترکیه و کشورهای خلیج فارس برای دستیابی به سطحی بی‌سابقه از همکاری‌های اقتصادی و تجاری در سال‌های پیش‌رو است.

ترکیه، هاب گازی اروپا

صادرات گاز طبیعی روسیه از طریق خط لوله ترک‌استریم (TurkStream) در ژانویه ۲۰۲۵ به رکوردی بی‌سابقه دست یافت. این افزایش چشمگیر در حالی رخ داده است که اوکراین قرارداد پنج‌ساله ترانزیت گاز خود با روسیه را فسخ کرده و مسیرهای سنتی انتقال گاز روسیه به اروپا را مسدود کرده است.

طبق داده‌های اولیه، انتقال گاز روسیه از طریق ترک‌استریم به بیش از ۵۰ میلیون مترمکعب در روز رسیده که نشان‌دهنده رشد ۲۷ درصدی نسبت به سال گذشته و افزایش ۲ درصدی نسبت به ماه پیش‌از آن است. مجموع صادرات گاز از طریق این خط لوله در ژانویه ۲۰۲۵ به ۱,۵۷ میلیارد مترمکعب رسید، در حالی که این رقم در ژانویه ۲۰۲۴ تنها ۱,۲۴ میلیارد مترمکعب بود.

تصمیم اوکراین برای قطع قرارداد ترانزیت گاز با شرکت روسی گازپروم، انتقال گاز روسیه به کشورهایمانند مجارستان، رومانی، لهستان، اسلواکی، اتریش، ایتالیا و مولداوی را به شدت تحت تأثیر قرار داده است. این اقدام در ادامه تنش‌های سیاسی و تحریم‌های مرتبط با بحران اوکراین صورت گرفت و در کنار تخریب خط لوله نورد استریم در سال ۲۰۲۲، وابستگی اروپا به مسیرهای جدیدی مانند ترک‌استریم را افزایش داده است.

ولودیمیر زلنسکی، رئیس‌جمهور اوکراین، در دفاع از این تصمیم اعلام کرد که هدف از فسخ قرارداد، کاهش درآمدهای انرژی مسکو بوده است. اما مقامات مجارستان و اسلواکی، این اقدام را به‌عنوان عاملی برای ایجاد یک بحران انرژی عمدی جهت بهره‌برداری سیاسی محکوم کردند.

خط لوله ترک‌استریم که گاز روسیه را از زیر دریای سیاه به ترکیه و سپس به کشورهای بالکان و اتحادیه اروپا منتقل می‌کند، اکنون به تنها مسیر اصلی تأمین گاز روسیه برای جنوب و جنوب شرق اروپا تبدیل شده‌است. این خط لوله از دو شاخه تشکیل شده‌است؛ یکی برای تأمین نیازهای داخلی ترکیه و دیگری برای انتقال گاز به بلغارستان و سپس به صربستان و مجارستان. ظرفیت سالانه این خط لوله بالغ بر ۱۵,۷۵ میلیارد مترمکعب است. این تحولات در حالی رخ می‌دهد که بازار انرژی اروپا همچنان درگیر پیامدهای بحران اوکراین، تحریم‌های بین‌المللی و تغییر مسیرهای سنتی تأمین انرژی است. ترک‌استریم اکنون به یکی از مهم‌ترین شاهراه‌های انرژی در منطقه تبدیل شده و نقش کلیدی در امنیت انرژی اروپا ایفا می‌کند.

نشست سه‌جانبه افغانستان، ترکمنستان و ترکیه برای آغاز پروژه برق تاپ-۵۰۰ در کابل برگزار شد

شد

نخستین نشست سه‌جانبه با حضور نمایندگان افغانستان، ترکمنستان و یک شرکت ترک به منظور آغاز کار عملی پروژه بزرگ انتقال برق تاپ-۵۰۰ در کابل برگزار شد. این پروژه استراتژیک قرار است برق ترکمنستان را با ولتاژ بالا از طریق ولایت‌های هرات، فراه، هلمند و قندهار به پاکستان انتقال دهد. به گفته وزارت امور خارجه افغانستان، اجرای پروژه تاپ-۵۰۰ نه تنها موجب تأمین برق پایدار برای برخی از ولایت‌های افغانستان خواهد شد، بلکه درآمد قابل توجهی از محل ترانزیت برق به خزانه دولت افغانستان واریز می‌کند.

ضیا احمد تکل، مسئول روابط عمومی وزارت خارجه، از ایجاد یک دبیرخانه مشترک میان وزارتخانه‌های مختلف برای پیشبرد این پروژه خبر داد و تأکید کرد که ترکمنستان و ترکیه نیز علاقه‌مند به تکمیل سریع این پروژه هستند. او افزود: «در این نشست که به میزبانی وزارت خارجه برگزار شد، نمایندگان وزارت آب و انرژی افغانستان، شرکت برشنا و وزارت انرژی ترکمنستان درباره نقشه راه پروژه تاپ-۵۰۰ و نحوه آغاز عملی آن تبادل نظر کردند.»

در ادامه این نشست، هیئت ترکمنستانی با سرپرست وزارت انرژی و آب افغانستان و همچنین رئیس شرکت برشنا دیدار و گفت‌وگو کردند تا هماهنگی‌های لازم برای آغاز کار پروژه به عمل آید. به گفته رئیس پیشین شرکت برشنا، پروژه تاپ-۵۰۰ پیش‌تر به دلیل چالش‌های سیاسی با پاکستان متوقف شده بود. او خاطرنشان کرد که اکنون افغانستان و ترکمنستان تصمیم دارند فاز نخست این پروژه را در خاک افغانستان آغاز کنند که می‌تواند فرصت‌های اقتصادی جدیدی برای افغانستان ایجاد کند.

از منظر وی «پروژه تاپ از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ زیرا نه تنها برق ترکمنستان را به پاکستان منتقل می‌کند، بلکه افغانستان نیز می‌تواند از برق این خط در ولایت‌های هرات و قندهار بهره‌مند شود.» پروژه تاپ-۵۰۰ در کنار پروژه عظیم تاپی (خط لوله انتقال گاز ترکمنستان به پاکستان و هند از طریق افغانستان)، از پروژه‌های مهم منطقه‌ای به شمار می‌رود. توافق‌نامه اولیه این پروژه در دولت پیشین افغانستان میان ترکمنستان، افغانستان و پاکستان امضا شده بود، اما کار عملیاتی آن تاکنون به تعویق افتاده بود.

باتوجه به تغییرات جدید در فضای سیاسی و اقتصادی منطقه، نشست اخیر در کابل نشان‌دهنده اراده طرفین برای تسریع روند اجرای پروژه و بهره‌برداری از ظرفیت‌های اقتصادی و انرژی در منطقه است. این پروژه می‌تواند نقشی کلیدی در تقویت زیرساخت‌های انرژی، توسعه اقتصادی و افزایش درآمدهای ملی افغانستان ایفا کند.